

Prova nu

Prova 1 månad utan kostnad! Därefter 199 kr/månad tillsvidare. Avsluta när du vill.

Estoniakatastrofen

Ove Bring: De åtalade bör frikännas

Journalisten Henrik Evertsson åtalas för brott mot gravfriden efter att i september 2019 ha skickat ner en undervattensrobot och filmat Estonias vrak. Rättegången inleddes i Göteborg måndagen 25 januari. Foto: Björn Larsson Rosvall/TT

Den svenska Estonialagen skiljer sig från den bakomliggande internationella överenskommelsen och bör inte tillämpas på det sätt som åklagaren i Göteborg tänkt sig, skriver folkrättsexperten Ove Bring.

Publicerad 2021-01-26

DEBATT | ESTONIA

Det här är en argumenterande text med syfte att påverka. Åsikterna som uttrycks är skribentens egna.

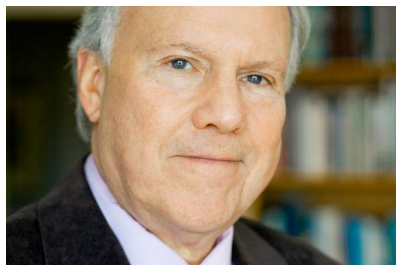
Den 23 februari 1995 undertecknades i Tallinn en överenskommelse mellan Estland, Finland och Sverige om gravfrid för Estoniakatastrofens offer. Vraket och det omgivande området skulle betraktas som en sista viloplats för offren och åtnjuta tillbörlig respekt. Enligt överenskommelsens fjärde artikel åtar sig de avtalsslutande staterna att införa lagstiftning som kriminaliserar ”all verksamhet som stör offrens sista vilorum”, särskilt dykningar eller annan verksamhet som syftar till att ta upp kroppar eller föremål. De i Göteborg åtalade personerna har på distans dokumenterat håll i skrovet och synes inte ha stört gravfriden.

När Sverige uppfyllde sin förpliktelse enligt överenskommelsen i Tallinn och införde en lag som kriminaliserade handlingar i strid med gravfriden fick lagen en lydelse som avvek från den internationella förlagan. Lagen som utfärdades den 8 juni 1995, tre och en halv månad efter Tallinnavtalet, stadgade korrekt att det fanns ett undantag i sammanhanget, statliga myndigheter i de tre avtalsslutande länderna kunde runt vraket bedriva verksamhet som skyddade den marina miljön. Däremot missade lagstiftaren det generella undantag som låg i förbudet mot verksamhet ”som stör offrens sista vilorum”. Om sådan störning inte äger rum var tanken mellan de tre avtalsslutande länderna att sådan verksamhet inte borde eller inte behövde kriminaliseras. Den svenska lagens förbud är emellertid av kategoriskt slag, vilket gör åtalet i Göteborg begripligt.

Å andra sidan vet vi att lagen är på väg att ändras, den ska bli mindre kategorisk. Samtidigt vet vi att den journalistiska verksamhet som står under åtal har främjat ett allmänintresse. Det finns nu skäl att gå vidare för att nå ökad kunskap om omständigheterna kring katastrofen. Förnyade mellanstatliga undersökningar är på gång, tack vare den journalistiska dokumentationen.

Vid rättegången i Göteborg skulle försvaret kunna argumentera för ett frikännande grundat på läran om social adekvans. När starka samhälleliga behov föreligger kan man, undantagsvis, åberopa en i lag oskriven grund för ansvarsfrihet. I andra hand, om de åtalade fälls som skyldiga till brottslig verksamhet, skulle domstolen i påföljdsfrågan kunna visa mildhet, något som advokaten Peter Danowsky påpekat.

Däremot är det ett missförstånd att, som Journalistförbundets företrädare gjort, hävda att journalisters yttrandefrihet ständigt trumfar andra juridiska spelregler. Yttrandefriheten är inte absolut. Europakonventionen om mänskliga rättigheter ger utrymme för inskränkningar som i ett demokratiskt samhälle är motiverade av bland annat skydd för ”annans goda namn och rykte eller rättigheter”, exempelvis avlidnas rättigheter. Men även om lagens påbud gäller lika för alla yrkesgrupper, finns det i det här fallet skäl som talar för ansvarsfrihet.

Ove Bring

professor em i internationell rätt

Vill du debattera? [Klicka här för mer info.](#)